СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 246. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 22. жовтня, 1925. VOL. XXXIII. No. 246. Jersey City, N. J., Thursday, October 22. 1925. THREE CENTS

Конґресмени вже заповідають виступи проти податкового проєкту уряду.

ВАШИНГТОН, 20. жовтня. — Конґресмен Ґрін, републиканець, та конґресмен Ґарнер, демократ, котрі мають великий уплив у конґресі в справах податкових, уже заповідають, що вони будуть виступати проти проєкту скарбового департаменту щодо зниження податків.

Як виходить з їх розмов з ґазетярами, їм не подобається натиск, який уряд кладе при знижуванню податків на потребу обниження всіх податків однаково. Згаданим конґресменам ходилоби передовсім о зниженне високих податків від великих приходів.

КУЛИДЖ ПРИЗНАЄ, ЩО УРЯД БЕЗСИЛЬНИЙ ПРОТИ ПОВЕНИ ЗЛОЧИНІВ.

ВАШИНҐТОН, 20. жовтня. — Президент Кулидж виголосив тут перед річними зборами ради конґреґаціональних церков промову про теперішну повінь злочинів. Після слів президента, уряд зовсім безсильний щонебудь зробити проти сеї повени. Помогти може, на його думку, лишень краще вихованне в справах моральности, в котрому церква може відограти важну ролю.

ПРЕЗИДЕНТ КУЛИДЖ БАЧИТЬ В ЛОКАРНО ЗАОХОТУ ДЛЯ СЕБЕ.

ВАШИНҐТОН, 20. жовтня. — Президент Кулидж виказує тепер велику охоту до скликання нової межинародної конференції в справі обмеження зоружень на морю. Заохочує його до сього передусім доспіх конференції в Локарно, яка доказала йому, що держави Европи вже починають закидати своє дотеперішне непримириме становище. Покищо однак уряд ще не виробив ніякого пляну, як ся нова конференція має виглядати.

12 ҐЕНЕРАЛІВ МАЄ СУДИТИ МИЧЕЛА.

ВАШИНҐТОН, 20. жовтня. — Секретар війни заповів, що полковника Мичела поставиться дня 28. жовтня на военний суд за те, що він критикував департамент війни й фльоти за їх непорадну політику в справі летництва. Мичела має судити 12 ґенералів за переступлення 96. артикулу военного реґуляміну про військову дисципліну.

Мичел, довідавшися про сей суд, заявив, що військовий суд певно не дасть йому нагоди доказувати основні закиди, але буде займатися побічними питаннями.

ЗЕЛІЗНИЦЯ НАРІКАЄ НА КОНКУРЕНЦІЮ „БАСІВ".

ПАСАЇК, Ню Джерзі, 20. жовтня. — Зелізниче підприемство Іpi, котре кождого дня перевозить до Ню Йорку що найменче 100,000 людий зі сеї околиці, подало до уряду просьбу о дозвіл підвисшити зелізничу оплату на своїй лінії. Свою прозьбу мотивує тим, що підприємства, які пустили в рух великі автомобілі („баси") зробили їм таку конкуренцію, що воженне пасажирів по дотеперішній ціні стає неможливим.

НОВІ ВИНАХОДИ.

НЮ ЙОРК, 20. жовтня. — В. К. Зворикін, фізик з дослідних лябораторій підприємства Вестинґгавз Електрик, показує на електричній виставі, яка відбувається тут в Ґренд Сентрел Пелес, новий винахід, який може мати велике приміненне так в промислі, як і в відкриванню злочинів.

Є се електричний прилад, в якому найменча зміна світла викликує ріжницю в електричному току, який знова можна переміняти на голос. Коли сей прилад, відповідно приладжений, уставити в темній комнаті, то сама тінь переходячої мимо людини розбуджує сей апарат так, що він починає дзвонити. Ясно, що такий прилад буде вживатися яко захорони проти вломів.

ОБКРАДАЛА ЦЕРКВИ.

НЮ ЙОРК, 20. жовтня. — З Мілуокі спроваджено сюди нині 30-літну Шарлоту Леман, котру зараз поставлено на суд за обкраданне церков. Мала вона займатися спеціяльно розбиванням церковних скарбонок зі жертвами для бідних.

Поставлена перед судом бундючно заявила судді, що вона справді се все робила, і сього не стидається, бо вважає свої вчинки моральними. „Церква публичне місце", — говорила вона, — „а гроші в скарбонці для бідних не належать до нікого. Отже кождий може собі їх узяти. Я не поповнила при тім ніякого злочину."

Суддя подивився на справу інакше. Він відразу признав її винуватою, і казав відставити її до арештів, поки суд не розгляне належито справи та не придумає для неї відповідної кари.

ПОЛІТИЧНА ВІЙНА В ТЕКСАСІ РОСПАЛЮЄТЬСЯ НАНОВО.

ОСТИН, Тексас, 20. жовтня. — Політична боротьба, яка свого часу велася проти ґубернатора Ферґасона, а котра відтак утихла була на час, як ґубернатором стейту вибрано його жену, тепер починає роспалюватися знова наново.

Політичні противники ґубернаторки робили навіть заходи до скликання спеціяльної сесії стейтової леґіслятури, щоб на ній скомпромітувати ґубернаторку, ба навіть один член леґіслятури пробував скликати сю леґіслятуру. Се йому одначе не вдалося, бо майже ніхто з послів не пішов на сю акцію, знаючи, що вона безправна.

Тепер політичні вороги ґубернаторки збираються віддати справу в суд. [illegible]

ДО ВСІХ:

ТО ГОЛОД НЕ УСТАВ В КРАЮ, А ТІЛЬКИ МИ СИТІ ЙОГО НЕ ВІДЧУВАЄМО.

ТО ІНВАЛІДИ НЕ ПОДУЖАЛИ, НІ РАНИ ЇХ НЕ ПОГОЇЛИСЬ, ТО ТІЛЬКИ МИ НЕ ГОДНІ ВІДЧУТИ БОЛЮ ТИХ, ЩО ЇМ БРАКУЄ РУК І НІГ.

ТО ТІЛЬКИ СИРОТИ В КРАЮ МОЛЯТЬСЯ ЗА ВАШЕ ЗДОРОВЛЄ, АЛЕ ВИ ВЖЕ ДАВНО ЗА НИХ ЗАБУЛИ.

ТО ТІЛЬКИ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ БЮТЬ, А НЕ ВАС, ТОМУ НЕ ПАМЯТАЄТЕ ЗА НИХ І НЕ СКЛАДАЄТЕ ЦЕНТА НА ТЕПЛУ СТРАВУ ДЛЯ НИХ.

ТО ТІЛЬКИ В КРАЮ ЛЮДИ В РОЗПУЦІ, ЩО ЗАБИРАЮТЬ ЇМ ЛЯХИ УКРАЇНСЬКУ ШКОЛУ, А В АМЕРИЦІ ВЖЕ Й ГОЛОВОЮ НАД ТИМ НЕ ПОХИТУЮТЬ, ЩО РІДНА ШКОЛА ПРОПАДАЄ.

* * *

КОЛИ ХОЧЕТЕ ИТИ В ПАРІ ЗІ СТАРИМ КРАЄМ, ТАК ХАЙ НЕ ПРОЙДЕ НІОДНО УКРАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЄ, НІОДНІ ХРЕСТИНИ, НІОДНА ЗАБАВА І НІОДИН МІТИНҐ, АБИ ВИ НЕ ЗІБРАЛИ МАЛОЇ ЛЕПТИ ТА НЕ ВИСЛАЛИ Її ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

РІЗНИКИ ПРОТИ ПОЛІЦІЇ.

Пікантну сцену бачили оноді деякі громадяне нашого Львова на Галицькій площі у торговій галі. Коли одна дама запротестувала проти високої ціни мяса, понад означену таксу і закликала поліцая, тоді инші різники стали в його обороні і треба було закликати аж 14 поліцаїв на допомогу. В результаті один різник штовхнений у пересправі, упавши на землю, стратив память і дістав серцевої атаки.

МАРЕВО РОСІЙСЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

Один з князів Голіцинів поміщує в париськім російськім тижневику статтю, де доказує, що цар Микола II. не вмер, а живе і в відповідний мент відкриє своє інкоґніто у величі свого маєстату. Марево живого царя має покищо находитися або в Штокгольмі або в Лондоні. Блаженні віруючі...

ЕКСПОРТ ЗБІЖА В ПОЛЬЩІ.

Львівський пепесівський „Дзєннік людови" інформує, що Польща розпочала експорт збіжжа на велику скалю. Вже підписані контракти на експорт із Чехословаччиною, Данією і Голяндією. З Польщі вивезено вже за останніх кілька тижнів 8 тисяч ваґонів жита. Дальші транспорти жита і пшениці в дорозі.

ГРАД У ГАЛИЧИНІ.

Дня 10. вересня впав в селі Зарваниці, підгаєцького повіту град величини ліскових оріхів. Верства граду побілила як сніг землю і лежала аж до другого дня. Зроблені великі шкоди в садах.

НАСЕЛЕННЯ МОСКВИ ЗБІЛЬШИЛОСЯ.

Населення Москви збільшилося в протягу останнього року о 39 тисячів душ. 1. січня 1925 р. Москва мала 1,811,000 душ людности.

КАРАБІНИ В ШКОЛІ.

Польський міністер освіти Ґрабскі плянує ввести до шкіл побіч науки військову муштру.

БОРОТЬБА З МНОГОЖЕНСТВОМ В ТУРЕЧЧИНІ.

Часописи подають з Константинополя, що до турецького парляменту внесено проєкт [illegible]

З ТАЙН ПЕДАҐОҐІЧНИХ РЕФОРМ ПОЛЬСЬКОГО МІНІСТРА ОСВІТИ.

Варшавське міністерство освіти видало для німецьких народніх шкіл — покищо лише шкільної округи Лодзь — заборону вживати в двох перших клясах ґотицького письма. Всі читанки й підручники мають бути друковані латинкою. Щойно в 3 і 4 році науки можна поруч з латинським письмом вживати ґотицького, а в дальших клясах лише ґотицького. Німецькі ґазети в Польщі („Льодзер Фольксцайтунґ", „Дайтше Рундшав", з Бромберґу „Катовіцер Цайтунґ"), які даремне хотіли дізнатись, які то розумні педаґоґічні орґанізатори спонукали міністерство до такого розпорядження, приходить до висновку, що причиною тої реформи є те, що ріжні „високі й найвисші урядовці" з міністерства освіти мають на Познанщині власні книжкові друкарні та видавництва; міністерство освіти призначає для вжитку в школах тільки ті підручники, які виготовлюються в їх підприємствах, а всі инші, які творять немилу конкуренцію, усувають реформістичними декретами. Такої ревеляції, яку вперве принесла згадана „Льодзер Фольксцайтунґ" — варшавське міністерство освіти навіть не старалося дементувати!...

ШКОЛА ДЕ ВЧАТЬ СПОКОЮ ДУШІ.

Війна й революція спричинили у мілійонів людей велике духове зіпсуття. Та побіч цеї звичайної деморалізації викликали вони і вчесних людей велике схвилювання душі, неспокій, взагалі захитання духової рівноваги. Війна принесла теж нове ідолопоклонство, а це ідолопоклонство грошам. Через це впали вартости вищого роду, а це вартости духові. Ліком на недугу є передівсім міжнародня справедливість і час. Але хитруни нашого століття хочуть лічити її штучно. Один французький дослідник заложив на це окрему школу, в якій вчить неспокійні душі „душевної гармонії". Він вбирає охочих лічитися в спеціяльні одяги, каже їм довго мовчки сидіти, голодувати, роздумувати над своєю душею і таке инше. Такий спосіб успокоєння души і скріплення волі практикують вже здавна [illegible]

ДРІБНІ ВІСТИ З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

При народнім комісаріяті освіти утворено спеціяльну науково-методольоґічну комісію, котрій поручено керувати роботою викладачів на курсах українознавства в радянських установах і контролювати хід українізації установ.

В правлінні науково-дослідчих установ ухвалено виробити плян українізації всіх цих установ і предложити його колеґії народнього комісаріяту освіти до 1. жовтня.— В звязку з натиском на конечну українізацію шкіл, до педаґоґічного технікуму ім. Драгоманова в Полтаві напливає маса вимог на учителів Українців з Донецької, Харківської і инших округ, в яких українізація шкіл досі відставала. — Між Державним видавництвом України і Російським державним видавництвом зроблено умову про погодження видавничої діяльности. Ця умова звільняє для Українського державного видавництва великі кошти, що раніш призначались на російське книжкове видавництво. — З початком осіннього театрального сезону у Київському українському театрі відновляється старий український репертуар. Першою пєсою йде Наталка Полтавка. В заглавних ролях буде виступати Саксаганський. — В Одесі засновано український державний театр, для приміщення якого віддано колишній російський драматичний театр. — З 15. жовтня почне виходити в Харкові нова українська ґазета, „Український Комсомолець". — Будинок у Київі на Хрещатинському переулку, в якім довший час жив Тарас Шевченко, як історична цінність обернеться в культурну інституцію. З сею цілию виселено з будинку всіх приватних мешканців.

ЖИДИ СКАРЖУТЬСЯ...

Жидівська „Хвіля" подає, що зі всіх сторін „Малопольскі" дістає жалоби від жидів ображених у їхніх почуваннях приязни до Поляків. А іменно архіепископ львівської дієцезії др. Твардовскі відбуває тепер візитацію своєї дієцезії. Коли він приїзджає до місточок, виходять на його повитання між иншими також делеґати жидівських громад і рабіни. Але архіепископ Твардовскі навіть не дивиться в той бік, де стоїть жидівська делеґація і зовсім не відповідає на її повитання.

Великі надії Чемберлейна на локарнеську умову.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Сьогодня вернувся сюди міністер закордонних справ Остен Чемберлейн. На стації Вікторія привитали його: князь Валії, премієр Болдвин і богато других міністрів, урядовців, визначних політиків, амбасадорів.

По привитанню Чемберлейн передав коротку заяву для преси, в якій сказав:

Я радий, що вернувся домів з успіхом і гордий, що мій рідний край відіграв таку важну ролю для помирення народів в Локарні. Умови, які підписано в Локарні, не загрожують нікому і не звертаються проти нікого, а забезпечують богато держав і тому всі (?) держави їх радо привитали.

Я радий, що Анґлія в Локарні потвердила свою неодмінну приязнь до Франції і тверду постанову обороняти независимість Бельґії, та що з нами була й Італія, щоб запоручити світовий (?) мир.

Я радію тим більше, що в сих умовах припечатано обновлену приязнь із Німеччиною, та що основа мира на Заході сповнить мир на Сході (?). Я молю Всевишнього, щоб соняшні промені Локарна зійшли в серця роду людського.

ТАЙМС ПРО ЛОКАРНЕНСЬКУ УМОВУ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — Тутешній дневник Таймс витає міністра закордонних справ Чемберлейна з поворотом з Локарна і зазначує, що тепер мир в Европі більше запевнений аніж був за цілу останню ґенерацію (около 30 літ).

Таймс завважує, що тому два роки Анґлія не мала другів на континенті Европи, а тепер не має ворогів.

НІМЦІ ПОВОЛІ ЗА ЛОКАРНЕНСЬКОЮ УМОВОЮ.

БЕРЛІН, 20. жовтня. — Німецькі націоналісти спершу ставились ворожо до локарненької умови, відтак здержливо або байдужно, а тепер вже щораз більше прихильно.

Се тому, що помітили загальну европейську опінію за сею умовою, а ще більше, що бояться розвязання парляменту, аби нарід рішив при голосованню, чи одобрює її, чи ні. Вони певні, що так програли би.

ЗОЛОТО З ЛОНДОНУ ДО НЮ ЙОРКУ.

ЛОНДОН, 20. жовтня. — В суботу забере пароплав Мавретанія, який відплине із Савтгемтон до Ню Йорку, $15,000,000 у золоті, які пересилають лондонські банки до банків нюйорських.

ПАПА РИМСЬКИЙ ПОЗИЧАЄ ГРОШІ В НЮ ЙОРКУ.

РИМ, 20. жовтня. — Папа римський Пій XI доручив своєму державному секретареви кардиналови Ґаспаррі підписати умову щодо позички в сумі $1,500,000 у великому банку Чейз Нешенел Бенк в Ню Йорку.

В імени Ватикану в Ню Йорку переслравляв з банком нюйорський кардинал Гейс (Ірляндець). Банк дав позичку на дуже корисній умові, назначуючи відсоток лише 4.9%. Ватикан хоче віддати довг до року.

Гроші позичено на купно великої посілости Вілля Ґабрієлі, яка прилягає до Ватикану.

ФРАНЦУЗИ „ВІДДИХАЮТЬ".

ПАРИЖ, 18. жовтня. — Французька преса одушевлена успіхом локарненської конференції, а дневник Матен каже, що аж тепер Французи можуть „відітхнути".

ФРАНЦУСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ЗА ДАНИНОЮ КАПІТАЛІСТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО СКАРБУ.

ПАРИЖ, 18. жовтня. — Конгрес французьких соціялістів приняв резолюцію за податковою реформою, в якій містяться такі предложення:

1. — Безпосередній податок має бути більший ніж посередній (який публика платить переважно при купованню виробів і продуктів).

2. — Податок має бути постепенний розмірно до висоти оподаткованого майна.

3. — Наложити данину від капіталу, щоб капіталісти зложили означений процент від цілого свого капіталу на ратунок державного скарбу.

Міністер скарбу Кайо виступив проти сього проєкту, називаючи його аґітаційним, а не діловим засобом.

Та в обороні предложення виступив голова парляменту Верріо, кажучи, що ся данина се буде патріотичне діло французьких капіталістів задля ратунку батьківщини перед банкротством.

Тепер ся справа вирине перед парляментом, де Кайо імовірно також проти нього виступить.

ПРИЗНАЮТЬ ПОБІДУ АНҐЛІЇ.

МОСКВА, 18. жовтня. — Урядова советська ґазета Известия і орґан комуністів Правда пишуть, що локарненська угода се побіда Анґлії, яка, кажуть, тепер буде рішаючим чинником у спорах між Францією і Німеччиною, а як їй буде потрібно, то знову доведе до спору між ними.

АПФЕЛЬБАВМ ВЖЕ ЗА МИРОМ.

МОСКВА, 18 жовтня. — Голова „комуністичного інтернаціоналу" Зіновев пише в ґазеті Правда, що тепер його „комуністичний інтернаціонал" нічого більше не хоче тільки світового мира.

ПОЛЯКИ ХОТЯТЬ ФОРДА НА СВОГО „КРУЛЯ".

РИМ, 19. жовтня. — Польські політики, які тут були в останньому часі, виразно заявляли, що Поляки не хотять републики, але монархії. Є, кажуть, заходи, щоб приєднати на польський престол ріжні особи з пануючих домів, але в останньому часі виринула кандидатура американського фабриканта і маґната Генрі Форда, котрий, як кажуть, яко король Польщі [illegible]

НОВИЙ ПОДАТКОВИЙ ПРОЄКТ ПОДАТКОВОГО УРЯДУ

Куліджів секретар (міністер) скарбу Мелон зявився сими днями на пересуханню комітету федеральних приходів та предложив йому плян нового податкового проекту.

Зі сього проекту найважнійшою вісткою треба вважати заяву Мелона, що федеральний уряд може позволити собі на дальше обниження податків. Як відомо, минувшого року заведено перше обниження податків через загальне правило, що з особисто-доходових податків має знятись одну четвертину. Закон з минувшого року мавби бути знесений. На його місце мавби бути заведений зовсім новий.

Сей новий закон мавби звільняти далі, як се було досі, тих, яких річний дохід не виносить понад 2,000 долярів у рік. Ті, що мали 3,000 річного доходу, платили після старого закона, — коли не мали ніяких спеціяльних звільнень, — 7 долярів 50 центів, а після нового закона платилиби всего 5 долярів. Люди, що мали 4,000 долярів, а платили досі 22 доляри 50 центів, платилиби на будуче 15 долярів. Висші податки також мають бути зменчені, хоча не так уже сильно, як низчі.

Се все, очевидно, лишень перші проекти. До остаточного тексту ще певно далеко. Як буде виглядати остаточно сей новий податковий закон сказати нині неможливо. Всеж таки виразна заява департаменту скарбу, що уряд може обійтися без 300 міліонів долярів у рік, дає майже певну надію, що податки будуть в якийсь спосіб значно обнижені.

РЕНСЬКИЙ ПАКТ

Мала швайцарська місцевість стала історичною. Мир в Локарно заключений, а договір забезпечення, названий Ренською умовою, підписаний.

Не тільки ті, що підписували, але цілий світ відчув, що сталась надзвичайна подія, яка мати-ме далекосягле значіння не тільки для Европи, але і для цілого світа. Ренська умова показала наглядно, що при певних зусиллях і добрій волі можна розвязати і найтяжші проблеми мирною дорогою, без проливу людської крови. Бо французько-німецький спір належав якраз до тих проблем, що посідали повно вибухового матеріялу, який міг в кождій хвилі експльодувати і викликати нову світову різню.

Ренський пакт запобігає тому нещастю. Велика Британія, Франція, Бельгія й Італія підписали його і взаїмно себе зобовязали виступити проти Німців, якщоб вони нарушили французьку або здемілітаризовану територію і таксамо Англія, Бельгія й Італія проти Франції, якби вона наступила на німецьку територію.

Німеччина вступає до Ліги Народів і стає могучим міжнародним чинником; дістає перший раз від часу версайського договору рівний голос у світовій політиці. Антанта перестає наділі допевра тепер істнувати.

Ренська окупація прибере дуже лагідні форми. Кельн буде цілком певно вкедовзі опорожнений. Німеччина дістане певні концесії щодо розброєння і стане за якийсь час сильною і під мілітарним оглядом щонайменьше буде дорівнувати щодо мілітарної сили другим великим европейським державам. Може й не буде великого спротиву щодо прилучення до неї Австрії, яка яко самостійна держава являється нездатною до життя. Є ще надія, що Німеччина одержить як не всі то хоч частину своїх кольоній, яких вона потребує для сирівця, без якого не може піднести свого промислу, а тимсамим не може виконати своїх грошевих зобовязань, получених з переведенням в життє пляну Доса.

З приводу розоружения Німеччини зобовязались Велика Британія і Франція осібним джентелменським пактом, що Ліга Народів не вжие Німеччини до війни, якої вона собі не буде бажати, а яку Ліга Народів буде змушена викликати проти тої держави, що розпочала-б военні кроки без віддання конфлікту під осуд Ліги. В той спосіб погодилась Німеччина з західними державами і може з ними жити в мирі, не анґажуючись прим. в евентуальний конфлікт західних держав проти Росії. Може жити тепер в мирі із Заходом та Сходом, а з того користь для неї велика.

Попри пакт Ренський заключено ще роземні договори між Німеччиною і Польщею та Чехо-Словаччиною, Францією і Бельґією, а надто між Францією і Польщею та Чехо-Словаччиною, в яких Франція обіцюе їм поміч на випадок, якби хто нарушував їх землі. Німеччина застерігла собі право доходити дипльоматичною дорогою, значить через Лігу Народів, вирівнання своїх східних границь. То право буде їй і так прислугувати на підставі 19 артикулу статута Ліги. В той спосіб хоче вона стреміти до ревізії версайського договору, щоб відібрати від Польщі коридор та Горішній Шлеск. Не виключене, що це їй хоч вчасти вдасться, але не скоро. Зате лишается їй певнійша надія, що коли Польща попаде в якунебудь халепу, прим. у війну із советами, або коли вибухне в ній революція, буде могти скористати з тої оказії і забрати назад втрачені землі. А думаємо, що на ту оказію не прийдеться довго ждати.

Франція знову може тепер свобіднійше відітхнути та взятись до праці над реконструкцією своеї економічної господарки і полагодити троблі в Сирії й Мароку. До цего часу вона все ще була перенята военною психікою, все ще жила в страху перед німецьким реванжом, перед новою французько-німецькою війною. Все те коштувало її нервів і великих видатків на свою армію та таких союзників як Польща, яких вона підпирала фінансово і політично тільки з боязни перед Німеччиною. Тепер то все устае. Франція, яка змагае до дійсного замирення, знайде симпатію у світі. Така Франція зачне тверезо глядіти і на свого союзника Польщу. Коли вона мусіла понести жертви, позбутися своїх заборчих плянів супроти Німеччини; вицофатися з дороги імперіялістичної політики, то певно порадить те саме і Польщі. Але замиренне з Польщею можливе тільки тоді, коли вона зверне загарбані чужі землі. І то вона в інтересі загального мира, по волі чи неволі, буде мусіти зробити. Інакше не буде для неї місця між европейськими народами.

ДАРЕМНА ПРАЦЯ.

Кольонізація Поляками „східних кресів", польонізація українського шкільництва, перекидання української урядничої інтелігенції поза межі української території, усування української мови з публичного життя і безліч инших засобів, при помочи яких польська держава і польська суспільність хоче надати польський характер українським областям, що знайшлися в межах Польщі, — все це даремна і шкідлива праця, шкідлива не тільки для Українців, а також для самої Польщі та Поляків.

Історія вже знає факт поширення влади польської держави на українських землях в далеко ширших розмірах, ніж має це місце тепер, і знає, чим скінчилося для Польщі поширення її державних кордонів поза межі етнографічного розселення польського народу. Через те, що Польща сягала свого часу поза Дніпро, через те Польща перестала була істнувати, як держава. Інкорпорування тепер в склад відновленої польської держави великих обшарів не-польської території, насильне польонізування непольського населення хіба не може причинитися до тревалого внутрішнього і міжнародного становища польської держави.

Польські державні мужі і польська суспільність забувають про власний досвід порозборового, бездержавного життя польського народу, коли найбільші переслідування польських визвольних змагань заборчими державами не могли спинити цих змагань; коли заборона шкіл з наукою в рідній мові не перешкодила Полякам виховувати молоде покоління під чужими державами в польському національно-державному дусі поза офіціяльною школою; коли кольонізаційні заходи Прусії викликали у познаньских Поляків незвичайне привязання до рідної землі й успішне протидіяння тим заходам; коли усування польської інтелігенції від урядової служби в публичних установах зменшило вправді чисельний зріст інтелігенції, але поліпшило її склад, заставивши її шукати приложення своєї праці у вільних інтелігентських професіях та в продуктивній економічній діяльности.

Царська Росія й кайзерська Німеччина на знищення польської культури, на зрусифікування і знімечення польського населення, на виховання Поляків на російських і німецьких патріотів, взагалі на знищення польської нації, як такої, потратили кольосальну масу своєї національної енергії й матеріяльних засобів, ослаблюючи пропорціонально до того національний організм власних народів. А всі ці жертви, як знаємо, показалися до-нічого, була це даремна праця. Національний розвій польського народу на якийсь час стрималось, але сам нарід лишився живий і тільки загострилось в нім почуття своєї окремішности, відчуття кривди, яка йому діялася, зросло нестримне змагання визволитись з чужої неволі.

Такий самісінький результат буде і від роботи, яка тепер виконується польською державою і польською суспільністю на „східних кресах".

Можна спольонізувати всі до одної українські школи, вигнати взагалі українську мову з школи, — але через те українська мова не вмре, бо живим нарід український лишається і він її в своїх хатах збереже. Можна за прикладом покійної царської Росії навіть друковане українське слово заборонити, — але це не перешкодить „малополянам" українським словом користуватися, як це „малоросіяни" колись робили.

Можна крім десятків тисяч уже осаджених польських кольоністів на українських областях, осадити їх ще сотні тисяч, — але прийде колись час, що вони мусітимуть із своїх осель забратися, як забираються тепер німецькі кольоністи з Познанщини, як забираються грецькі кольоністи з Тереччини.

Можна відповідною економічною політикою довести українське населення до крайньої степени матеріяльної нужди й спинити його культурний розвій, — але це тільки законсервує його в національних особливостях і зробить менше приступним для денаціоналізації, як це було з українським населенням в колишній царській Росії, як це має місце з населенням в кольоніях імперіялістичних держав.

Обмеженням для української інтелігенції можности заробковання в публичних установах можна поширити серед неї хрунівство й ренегатство, — але нарід це потрафить переболіти, як переболів, такі випадки в минулому, тим більше, що пережив уже добу свого національного відродження і спосібний виділити з себе таку інтелігенцію, яка його за миску сочевиці не продасть.

Заборонами масових, легально організованих форм виявлення української політичної думки й політичної, просвітної та економічної діяльности українського населення можна до певної міри спаралізувати розвій народнього життя, — але того життя не можна цілковито вбити, тільки отими заходами звеженеться його в підземелля й прибере воно форми конспірації, тим менше вловимої, що на нелегальному положенню опинеться цілий нарід.

Можна скільки вгодно вбивати в населення, що ніякої Галичини вже нема, — а тільки Малопольща, — це не зашкодить Галичині остатися українською землею, як Привислянському Краю в Росії не зашкодило остатись польською землею.

Можна дальше скільки вгодно культивувати серед польської суспільности історичний пережиток з назвою „Русин", „Руський", — це не перешкодить нашому населенню під Польщею називати себе Українцями і почувати свою кровну звязь з рештою українського народу, поза межами Польщі істнуючого.

Основною прикметою всякої кольоніяльної політики і її ахілевою пятою, це власне цілковита негація особливостей тубольного народу, погорджування цими особливостями зі сторони завойовника, змагання прищепити завойованому населенню мову й культуру завойовника, відібрати від завойованого власне імя й надати йому імя завойовника.

Але власне таке поводження побуджує у найбільш відсталих народів свідомість своєї відрубности, і почуття національної гідности та викликує змагання до еманципації зпід чужих впливів, до самостійного національного життя. Така внутрішня діялектика кольоніяльної політики, якої не оминула досі жадна кольоніяльна держава, що їх знає немало і минуле і сучасність, не омине її й Польща.

Можна довгими роками закривати від світу політику нищення підбитих народів і всякими дипльоматичними заходами відхиляти втручування до сеї справи посторонні сили. Але скорше, чи пізнійше для кожної держави, що має нещастя тримати в своїх межах чужі народи, прийде день розплати за це тримання, як воно прийшло для царської Росії, для цісарської Австро-Угорщини, для кайзерівської Німеччини.

Подібно до минулого періоду державного істнування Польщі, вона і тепер цілу свою увагу звертає на „кресову" політику, занедбуючи справи матеріяльного добробуту і культурного розвою населення своїх корінних польських земель. На „креси" викидає Польща найбільш енергійну частину своєї інтелігенції, не припускаючи, що прийде час, коли всі ті „кресові" Поляки, коли захотять на „кресах" жити, мусітимуть трудитися, а в дальшім тягу й культурно засимілюватись з місцевим українським населенням, як це починає тепер діятись на Великій Україні. Всі ті „кресові" Поляки безумовно колись пропадуть для Польщі і збільшувати тепер їх новими кольоністами, це значить тратити непродуктивно людський матеріял.

Взагалі ціла „кресова" політика Польщі, це непродуктивна трата національної енергії і матеріяльних засобів польського народу на річи, що напевно стануть одною з причин його нового державного упадку. Чим скорше Польща її заперестане, тим краще буде для польського народу.

Пишемо це не для того, щоб когось переконати з Поляків, а щоб самим нам здавати справу з остаточної безплодности польської політики супроти нас, та щоб ця політика не залякувала нас в нашій оборонній акції.

А. Б.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

З ДНЯ.

ЧИЯ ЗАСЛУГА?

Ґазети пишуть, що заслуга в довершенню локарненської умови британського міністра закордонних справ Остена Чемберлейна, і дивуються, що він чоловік звичайний, а довершив такого великого діла, що Західна Европа раз на все вирікалась війни.

Але пощо всю славу звалювати на Чемберлейна, коли за почином Англії, Німеччина про сю умову вже цілі місяці вела переговори з Францією і обі приїхали до Локарна вже готові.

Радше сказати правду, що побідив фінансовий світ, себто Ню Йорк і Лондон, який сказав Франції, що поти не дістане позичок, поки не помириться з Німеччиною і не переведе розоружения та сим робом не стане спосібною до сплачування довгів.

Які висліди умови?

Є такі і сякі висліди локарненської умови. Сьому такі користи, тому такі шкоди. Але одна ще є замітна прояви, що вороги переконались, що можуть иноді не тільки мечем полагоджувати свої справи, але і мировим шляхом.

А про решту вислідів умови ще передчасно говорити, бо нині ще навіть не знати, чи загалом з тої умови що буде.

Хто виграв?

З усіх, що виграли, треба на першому місці таки поставити того, хто дав почин до угоди, себто Англію.

Англія від кількох літ хотіла зблизитись до Німеччини, але як їй було се зробити, коли Франція все кричала, що се зрада Франції і спільної аліянтської справи. Тепер же аліянти покинули свою назву „аліянтів" (союзників з часу світової війни); Німеччину признали за рівну собі; підписали з нею приязну умову, — отже Англія вже має свободу іти з Німеччиною.

Форд на „круля" Польщі.

Крім веселости в Локарно запанував і щирий сміх в Дітройт, коли туди наспіла телеграма з Риму, що Поляки хотять Форда на „круля".

Форд волить бути королем 15,000,000 автомобілів в Америці ніж 15,000,000 Поляків в Америці, бо автомобілі приносять йому міліони долярів зиску, а міліони підданих знад Висли приносили-б йому міліони долярів усе нових і нових довгів. Його королівство в Дітройт зростає, а у Варшаві щораз то маліло би. До того в Америці його автомобілі ходять по всіх дорогах від Атлянтику до Пацифіку, а в Польщі у Варшаві втопився би перший автомобіль в польській баюрі, а смок вавельський зїв би Форда ще заки доїхав би до Вавелю.

Ні, таки Форд волітиме сидіти на форді ніж на польському троні.

Молитва за „святу большевію".

Російський православний епископ Макарій передав російському советському урядови постанову собора російської православної церкви, щоб духовенство молилось у церквах за большевію.

Большевицька влада не відказалась від того, значить згідна.

І буде православне духовенство молитись за царство большевицьке.

Що будуть думати священики, коли будуть молитись за Каменева і Троцького, не знати. Чи будуть в душі молитись, щоб Господь Бог їх як найскорше покликав, але не туди, куди позвав розбійників з Оливної гори, чи може щоб їх ще далі задержав, аби наконець завдати їм ще більшу кару.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Отсим повідомляесь членів Бр. св. Василія, від. 339, що мітинґ відбудесь 25 жовтня, о другій годині пополудни під ч. 610 S. American St. Пригдауесь довгуючим членам щоби вирівнали свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — І. Сорока, предс.; О. Будай, секр.; І. Шекмар, кас.

ДОПИСИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

Звіт зі збірки односельчан замешкалих у Филаделфії, Па., Елизабет, Н. Дж., і Виндсор Лакс, Конн.

Для голодуючих в селі Теплисях зложили:

Т-во Єдність, від. 163 У. Н. С. $10.00; по $3.00: Петро Мельник; по $2.00: Олексій Федірко, Стефан Федірко, Анна Ходань, Андрей Гись, Василь Пухта; по $1.00: Юрій Ґвіздь, Михайло Лешай, Стефан Ґвіздь, Олексій Квік, Микола Федірко, Михайло Федірко, Олексій Семен, Іван Воробель, Михайло Вовчко, Василь Вовчко, Теодор Матвієць, Юрій Палюх, Іван Вочастий, Михайло Молинь, Ілия Мокрицький; по 50 ц.: Ева Чайка, Марія Піґан, Ф. Якубовський, Волод. Северин, Антін Кемпа.

Разом для голодуючих зібрано $40.50.

Для студентів у Львові зложили:

По $5.00: Т-во Єдність, від. 163 У. Н. С., Іван Федірко; по $1.00: Юрій Ґвіздь, Олексій Федірко, Стефан Федірко, Микола Федірко, Михайло Федірко, Олексій Семен, Іван Воробель, Стефан Ґвіздь. Безіменна збірка комітету у Филаделфії, Па.: $37.00.

Разом для студентів у Львові зібрано $ 55.00.

Для читальні в селі на книжки зложили:

По $2.00: Стефан Ґвіздь, Михайло Лешай; по $1.00: Іван Вочастий, Андрей Гись, Юрій Моруш.

Разом для читальні на книжки зібрано: $7.00

Загальна збірка виносить $101.50.

Висилку повисшої збірки покінчено дня 8-го серпня ц. р. ч. посвідок є: 211631, 6566159, 6562867.

Всім жертводавцям щира подяка.

ЗА КОМІТЕТ ЗБІРКИ:
С. Ґвіздь, председатель;
П. Мельник, касієр;
П. Федюк, секретар.

ВІЧА.

Нортгемптон, Па. Злучені місцеві Тов. скликують Всеукраїнське Віче, котре відбудеться в неділю, 25-го жовтня б. р. в гали Степана Глущака при Стюарт ул., в справі допомоги голодним братам. Початок віча о год. 2-ій пополудні.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЗАНЯТТЯ АМЕРИКАНСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ НА ПРОТЯЗІ ПІВ СТОЛІТТЯ.

Економічні й індустріяльні зміни, які мали місце в Америці на протязі останнього пів століття, відбилися, як в зеркалі, в статистиці населення, передвсім в статистичних підрахунках його праці на ріжних полях народнього господарства. Так, наприклад, аналіз і порівнання переписів населення з 1870 і 1920 років вказують величезний зріст в числі осіб занятих в фабричній і механічній індустріях, так само або ще й більше в шахтярстві, а за те зменшення — розуміється в порівнанню з загальною кількістю людности — числа хліборобів. На один міліон населення в 1870 році припадало 65,148 робітників працюючих в фабричній і механічній промисловості; пятдесять літ пізніш, в 1920 році було вже їх 121,265 на міліон людности, — що значить зріст на поверх 85 відсотків. Зате число фармерів і хліборобів зменшилося на протязі того часу в один міліоні населення з 77,320 на 57,550 голов. Ще значнійше зменшення видно в числі хліборобських робітників, з 74,848 на 37,544 (рахуючи на міліон населення), значить мало не на пядесять відсотків. Дійсне зменшення мабуть не таке велике, як показує останній перепис населення, роблений в зимі, коли на фармах роботи мало, але все таки розвиток хліборобської машинерії мусів привести до зменшення робочих рук в хліборобстві.

Заміна ручного ремесла машинерією була теж причиною, що зменшилося в відношенню до загалу населення — число столярів, шевців та ще деяких инших робітників. Особливо помітне те зменшення в друкарстві, в наслідок високого розвитку друкарської машинерії. Та з другого боку розвиток машинерії спричинив незвичайний зріст залізної, сталевої та машинової промисловости і збільшення числа робітників в тих індустріях, а далі машиністів, механіків і т. д.

Розвій транспортових засобів і переміни в способах кумунікації точно відбиваються в статистичних цифрах. В 1870 році серед одного міліона американського населення наличено залізничих робітників 3,995, в 1920 — 12,818, значить приріс на звиш 220 відсотків. З другого боку, заміна старого вітрильного корабля новочасним пароплавом, як теж европейська монополізація мореплавання на Атлянтійськім Океані, зменшили число моряків з 1,470 на 519 (в один міліоні населення).

В 1870 році Америка мала на кожний міліон людности 3,677 ковалів, в 1920 році вже лише 1,847. Справа ясна: це колись цвитуче ремесло мусіло підупасти на стільки, на скільки не стало коний, щоб підкувати та возів рихтувати. Місце коня і брички зайняв автомобіль, і сьогодня в Америці більш людий має свої автомобілі, ніж є господарів з кіньми.

Вже менш людий в Америці наймається „на службу", як домашня й особиста прислуга. В 1870 році на один міліон американської людности припадало 25, 337 душ домашньої прислуги, в 1920 році вже лише 16,285. Зате разом з загальним підйомом життевого рівня незвичайно помножилося число голярів, фризієрок і манікюристок.

Перехід від малого індустріяльного підприємства, звичайно під зарядом одної людини, до великих „корпорацій" і „великого бизнесу" привів з собою необхідну потребу широкої переписки, бухальтерії й діловодства і разом з тим незвичайно зросло число канцелярських робітників — з 1,926 в 1870 році до 26,691 душ на мі- [illegible]

РІЧНИЦЯ СМЕРТИ ВЕЛИКОГО ПАТРІОТА.

Жовтня 15-го припадає річниця смерти великого патріота польського Тадеуша Косцюшки, котрий помер в 1817 році в Салюрі, Швайцарія. Косцюшко як охотник вступив до армії Злучених Держав в році 1776, а Вашінґтон підніс його до ранги полковника свого адютанта. Косцюшко був демократом по крою Джефресона і Лафаетого, вірячи, що републику можна відродити на підставі цілковитої свободи і рівности. Коли днесь хочемо служити краєви, мусимо забезпечити себе, що до здоровля, позаяк здоровле є головною підставою умислової праці. Трінера Гірке Вино є помічним лікарством до удержання Вашого здоровля. Обезпечує Вас від злого апетиту, затверджения, болю голови, неспокійних ночий і клопотів жалудка. Ваш аптикар або спродавця лікарств має його на складі, коли ні, пишіть до Joseph Triner Company, Chicago, Ill. Попробуйте також Трінера Лінімент на ревматичні і [illegible]

С. Маківка.

АВТОКЕФАЛІЯ.

Дня 17-го вересня 1925 року в невеличкій церкві на Празі (передмістя Варшави) проголошено автокефалію православної церкви в Польщі. Подія ця дуже велика, історична... Якщо не для православних, то в кожному разі для Поляків. Від 17. вересня православна церква в Польщі стає самостійною, незалежною не тільки від московського патріярха, а навіть від самого митрополита Дениса. Тепер православна церква буде рядитися сама собою.

Православне населення мусить бути з того задоволене і ніхто не має права втручатися в її розпорядки. В самостійній церкві, особливо коли вона невеличка, так як і в дрібній непідлеглій державі повоєнного типу, має багато до говорення той, хто помагав створенню її.

Ясно, що така зникаюча кількість православного населення, як 10 міліонів, що заледви рівняється кількости всіх католиків у Польщі, не спромоглася власними силами на подібний крок.

Всім відомо, що кожне оголошення, проголошення чи то публичне, чи в ґазеті вимагає потрібної редакції і відповідної суми для тих, хто робить. А де вже тим бідакам православним стягнутися на таку роскіш. Добре, що їм вистарчить на підводи, з замкнених до незамкнених церков річи перевозити, та на адвокатів за церковні діла по судам тягатися.

Але, як то кажуть, „біда до хати — гроші в кишеню, а добрі люди з допомогою". Так і тут. Православним допомогли. Правда, на цей раз не з їхнього православного табору, а з другого, католицького. Але то для проведення в життя ідеї християнства і зміцнення національної боротьби не шкодить. Треба бути вдячним тому, хто помагає та простягає братню руку. А правду сказати, ця справа катастрофальна, чи пак автокефальна, довго тягнулася і багато трудів коштувала.

Вона митрополита Георгія в домовину загнала, а архимандрита Смарагда до вязниці посадила. Блаженної міністерської памяти Сікорскі за певні параграфи буджету заледви перед Соймовою Комісією виправдався, а Станислав Грабскі аж зістарівся, доки автокефалії добився. І колиб не він, Грабскі, то напевно ще й досі нам автокефалії не мати. Але цей дідусь потрудився трохи більш як над закриттям українських шкіл і зробив велике діло, яке будуть памятати не тільки митрополит Діонісій з консисторською братією, а також патріярх константинопольський і митрополит румунський.

Через те сегодня, як це зрештою завжди робиться в богобоязливій родині по доконанню важної справи, велика урочистість у Варшаві. Сегодня всі католики забули старі кривди православя і святкують день оголошення автокефалії православної церкви. Всі газети, незалежно від політичного напрямку, присвятили величезні статті урочистости. А в самій церкві битком народу: і то все Поляків. Спереду стоять міністри, далі підміністри, урядовці, вищі військові, поліційні, а при кінці жовніри.

Кругом церкви ті, що по запаху повітря політиків чують, а ще далі курінь війска з орхестрою, а за війском натовп католиків робітників. В кінці пляцу, на вулиці стоять Жиди, які після польсько-жидівської угоди завжди радіють добрим починам своїх союзників-панів, але до церкви не входять: бояться зневажити закон Мойсея.

По середині церкви стоїть стовп православія митрополит Денис, а по боках його два представники православної церкви в Туреччині та один представник православія в Румунії. Всі такі мужественні, як Денис і такої незалежної православної церкви, як в Польщі, і по черзі в ріжних мовах відчитують томос (акт автокефалії), а на дворі орхестра грає: „Єще Польска не згінела".

Всі слухають. Не чують лише православні: Їх нема в церкві і видимо через те, що від нині церква сама собою буде рядитися.

НА ПРАВИЛЬНОМУ ШЛЯХУ.

Село Болехів, калуського повіту, що сьогодня має тільки 120 господарств, хоч невеличке, може бути зразком для богатьох наших сіл. Серед великої кількости неграмотних громадян, кілька свідоміщих одиниць заложило читальню „Просвіти" в 1897 році. В 1908 році куплено з добровільних складок площу, зібрано матеріял і в 1913 році розпочато будову власного дому. Війна спинила вправді роботу, але не знищила, як то було в других селах, вже зведеного але не скінченого ще дому. Повернувші з війни недобитки вже в 1918 році беруться за докінчення будови. З браку фондів справа йде дуже пиняво. В останніх часах занялася тим молодь, що згуртувалася в драматичнім гуртку. Чистий дохід із девяти даних дотепер вистав пішов на докінчення дому, який цього року вже буде готовий. В домі міститься вже читальня і дуже гарно розвиваючася кооператива, заложена в 1922 році.

Вся праця ведеться у великій згоді та єдности. І такої праці, згоди та єдности побажатиб многим иншим великим селам, що богаті в місцеву інтелігенцію і заможніших господарів. Це тільки правильний шлях, на який повинні вступити всі українські села.

СМЕРТЬ ЗА НАУКУ.

Індіянин Антоніо Робес з племени Гікоп в Мексику ходив до вищих шкіл, а відтак вернув до свого племени в стейті Халіско і почав вчити Індіян читати і писати. Це не подобалося старим Індіянам, які заборонили йому навчання. Робес не слухав заборони і вчив дальше. Тоді індіянська рада старців узнала його зрадником індіянських звичаїв і засудила на смерть. Його застрілено. Мексиканські власти шукають за убийниками.

„НОВА ЕВРОПА".

Хто не їздив до Европи,
То не знає, що пів копи
Там держав і державок,
Що воюють між собою,
Чи у мирі чи у бою,
Літ пятнайцять вже соток.

Були там конгреси й мири,
Та держави усе в вири
Боїв гнали бідний люд.
Проливали ріки крови,
То робили знов умови,
Щоб усе віддать на суд.

Буцімто й скінчили війну,
Довгу, тяжку різню збройну,
Й Вилсонів зробили мир,
Але різня не спинялась,
Людська кровця розливалась,
Хоч пани здобули жир.

Всі неволені народи,
Що стремлiли до свободи,
Лиш тюму дістали й гак.
Розпаношилась сваволя,
Розцарилася неволя,
Демократизм ліз як рак.

Впала й наша Україна
У неволю. Скрізь руїна.
Лях царить і большевик.
Скрізь терпіння, кров і муки,
Нарід кріс бере у руки,
Бо в ярмі ходить не звик.

Чемберлейн раз дуже рано
Проснувся й рече: Погано
У Европі, кров і кров!
Мовить, щоби було гарно,
Треба їхати в Локарно
І писати там мир знов.

Зїхались і підписали
І взаємно обіцяли
По вік вічний в мирі жить.
Плели, мели цілу копу,
І нову ніби Европу
Сотворили в одну мить.

А я кажу їм, що брешуть,
Хоч огонь вони вже кресуть
І на вічний курять мир,
Бо коли усі народи,
Мати не будуть свободи,
Буде це кровавий пир.

Федь Горох.

БОРОТЬБА ЗА ЗЕМЛЮ.

Сенатор Черкавський виголосив у польськім сенаті дня 17. вересня ц. р. в справі земельної реформи промову, яку закінчив такою заявою:

„Український народ є единим господарем української землі, яка тепер находиться під польською владою. Він одинокий має право розпоряджатися тою землею і лише він в свойому часі переведе через свої законодатні установи правдиву і законну земельну реформу та направить похибки й надужиття всіх випадкових реформаторів. Ми, представники українського й білоруського народу, закладаємо протест проти применення на наших землях польського закону про земельну реформу, бо він видирає землю нашому народові і заявляємо, що відкличемося до цілого культурного світа з приводу того насильства над нашим народом".

ПЧОЛИ ПРИЧИНОЮ ПОЖЕЖІ.

Одни богатий американський фармер мав клопіт з пчолами, які роїлися на піддашу його гарного і великого дому. Щоби позбутися їх, найняв коминяра, котрий пробував викурити їх димом. З викурювання повстав вогонь, який знищив весь дім з меблями, вартости 40,000 долярів.

ЮВИЛЕЙ МІСТА.

Минулого місяця Амстердам святкував 650-літній ювилей свого істнування. Свято мало загально-національний характер.

ВІДОЗВА.

ДО ВИХОДЦІВ З СЕЛА ТЕПЛИЦЬ І ОКОЛИЦІ.

Дорогі наші Браття та Сестри!

Кожний народ в свойому житті, побіч світлих та гарних хвиль, хвилин загального вариву та підйому, переживає часи занепаду, горя й смутку, народного лихоліття. З тих то тяжких обставин стараються вивести народ, його кращі сини, вказуючи спасенні стежки до ясніщого шляху, спрямовуючи всі спільні зусилля до гарної мети-свободи та незалежности духової та фізичної, до могутнього всеплюдського обєднання. Перенятi тією ідеєю до глибин душі в праці над її здійсненням, вкладають в неї не лиш всі свої зусилля та важку працьовитість, а то й буйні свої голови охотно кладуть на жертівнику кращого завтра — дають в жертву це, що для людини може бути найбільш вартісне та дороге, по загально принятому переконанні.

Та хиба немає другого народу на землі, щоб більш витерпів всяку неволю під ріжними одягами, а то релігійну, національну чи соціяльну, як наш. На це знайдемо докази на кожній майже сторінці власної історії. Вже в першій історичній добі зумів він розвинути високу культуру на усіх майже ділянках народного життя. Та, вскорі прийшли довгі віки занепаду й поневолення. Ми стали рабами всяких чужинців наїзників, ми стали їхною робучою силою, якою вони богатіли. Ми стали погноєм для богатого росту й розцвіту їхнього культурного надбання.

Коли зродились та дозріли в Европі нові кличі рівности, братерства, свободи, коли проголошено права людини, пішла праця й між нашим народом. Серед невимовно важких обставин приходилось двигатися нашому народові вперед, щоб не оставатись позаду других живих націй. Ті обставини остались й до тепер, а що гірш — положення місто кращати — гіршає. На вдивовижу загальному правилу — всеплюдському поступу XX. століття.

Наш народ переживає тут в Галичині важку дуже кризу. Наколи вона перейде щасливо, а це буде залежати від нашої власної постави — буде це знаком що орґанізм наш не втратив на силі відпорности, що будучність перед нами. Силу відпорности дасть нам одиноко народна освіта, через яку зродиться свідомість найширших „сірих" робучих мас. Народна просвіта це однак діло велике — це не справа цілого народу. Вона розвинеться гарно, наколи кожна свідома одиниця, кожний з нас возьме на себе часть праці. Дуже важною річчю є, щоб до консолідації сил народу покликати для народної служби і матеріяльні сили народа, тому що народна освіта дуже коштовна річ. Зрозуміймо вже раз, що найстрашнішим нашим ворогом є не чужинець-наїзник — що нищить нас і руйнує, а побиває нас наша неграмотність, оспалість та байдужність, як слушно сказав це голова т-ва Просвіти — Мих. Галущинський. Брак серед нашого народу почування відповідальности кожної одиниці, зокрема. Ми мусимо це почування видобути з глибин народної душі й виплекати його. А це вдіє знова, сила, яку представляє власне народна освіта.

Ось і в нашому рідному селі основано читальню Просвіти, яка в своїй основі має сповнити цю задачу в селі. Щоб праця йшла успішно, мусить читальня мати власну хату, якої як раз у нас немає. Читальня примістилась в громадському домі, та тут приміщення дуже невигідне, вогке, знищене грибом. Салю театральну відступила громада на школу, яка містити буде доти, доки не збудується школи, на що слаба надія. Не маєм отже салі театральної; директор школи не ві; праця в тому напрямі спиняється, молодіж неохотиться. І тут виринула гарна думка серед членів читальні побудувати власну хату.

Народний дім в Теплицях стати мусить конечно. Власна хата стати мусить, хотяй як тяжко в нинішних скрутних матеріяльних обставинах будувати. Тут йде о пристанище й святиню для села, з якого то дому понесеться світло в темні наші бідні й обідрані хати; понесе потіху та розраду нам струдженим важкою працею, битим нуждою та горем. Вона виховає нам нашу молодіж в новому живому дусі, витисне з народного организму гнилу сукровицю раба, що вічно гнеться, а вліє живої червоної. Дасть нам виховати молоде покоління, що умітиме станути на сторожі народних святощів та скарбів, створить сильну запору, о яку розібються ворожі зазіхання.

Виділ читальні повзяв гарну постанову, та чує й розуміє це, що без братньої помочи еміґрантів і виходців нашого села — Американців тяжко буде це зробити. В селі народ ще на стільки не свідомий, щоб розумів вагу цеї справи, тому оцим письмом звертаємось до Вас Браття та Сестри в Америці прийдіть нам з поміччю, щедрими датками, щоб вскорі станув в найбільшому селі повіту Ярослав, гарний дім, гідний села. Ми знаємо це дуже добре, що гріш Вам не приходить легко, що доля виходця не менш важка доля чим доля наша тут, та всетаки зрозумієте наш щирий намір й подасте помічну руку. На Вашу поміч ми покладаєм сильну надію й з тою вірою глядимо смілю в кращу будуччину села, засилаючи Вам усім щирий братній привіт та поздоровлення.

В Теплицях, дня 15. серпня, 1925 р.

ЧИТАЛЬНЯ „ПРОСВІТА"
В ТЕПЛИЦЯХ:

Іван Лютий, виділовий; **Яким Бухнок**, член чит.; **Олексій Воробель**, член чит.; **Михайло Гвіздь**, член чит.; **М. Волчанський**, місто голова; **Михайло Федірко**, секретар; **Іван Ґрод**, касієр;. **Михайло Ваврушко**, дяк і бібліотекар.

Для приміру подаємо, що виходці з Ленжахова зібрали 750 долярів на Народний Дім в Ленжахові, який вже й вимуровано.

Просимо о передрук нашої відозви в американській пресі.

ВІД КОМІТЕТУ В ФИЛАДЕЛФІЇ, ПА.

Дорогі Родимці: — Справа, про яку говорить повисша відозва, є досить поважна, і як таку ми всі односельчани і з околиці повинні її приняти. Отже нашим обовязком є дати як найбільшу фінансову поміч. Щоби сей клич мав достаточний відгук, зробім в сей спосіб: В кождім місті, де є наші односельчани, повинні разом порозумітись і вибрати комітет збірки. А зібрані гроші висилати або до комітету у Филаделфії, або просто до села на руки касієра читальні Івана Ґрода. Хто бажав би близших інформацій (котрі на днях прийшли) в повисшій справі, радо уділить низше підписаний.

ЗА КОМІТЕТ У ФИЛАДЕЛФІЇ:
С. Гвіздь, голова,
2527 Seybert St.
Philadelphia, Pa.